

Charte de Bruges (Pyrénées Atlantiques), 13 mars 1360 *Transcription B.M. de LAROQUE*

« Sapin totz las presens letres esgardadors que nos Gaston, per la graci de Diu, comte de Foix, bescomte de Bearn, a la supplication dels nostres amatz juratz, gardes e besiau de la navera bastida de Brutges, per so quar aven pergudes las cartas e letres de lors privilegis a lor donatz e austreiatz en lo fundament e commensament de la diite bastida per Mossen en Bertran dels Puyols, las ores nostre loc tenent en Bearn, e per nos comfermatz e autreiatz, las quals cartas e letres per pahor de la guerra d'Armanhac, quar ig no han proprie fortalessa, aven estremades e acomanades a Oloron, et aqui se son pergudas per accident de foec, los avem renoelatz e autreiam e per las presens renoelam et autreiam los ditz privilegis eus fem d'autres gracis affii qu'y puaquen habitar e que las gentz y bulhen benir per.

Tot prumer los avem donat e autreiat lo foor de Morlaas per anthier deu quau bolem que usin e s'gaudesquen en totas causas aixi cum los borgues de la biele de Morlaas ne usen e s'en gaudexen.

Item que cascun besii de la diite bastide aye sa place de LXII arrases de lonc e XVI d'ample per poblar e miey jornau de casalot, pagan per aquere place e casalot tres diers morlaas de flus cade an per Nadau.

Item que cascun besil de la biele pusca obrar de peire davant e darrer e peus costatz atant de haut cum lo placie.

Item que ayen V jornades de terra per padoent en cascune exide de IIII portaus qu'y ha e aqueres soutes et quitis de tot fii.

Item que nos los devem far los frontaus de la biele e que nols puscam compellir a far l'autre barralh entro nos los ayam feytz los ditz frontaus et asso la prumera betz.

Item que cascun besil de la biele aye XXV jornaus de terra per laurance a la perche de Gan, pagan tern dier morlan de fius per cascuna jornada en la feste de Nadau cade an.

Item que tot besii de la biele pusca thier dues jornades de bedat per far sons fustatges e que en aqueg bedat nulhs hom nol toqui arble bert despuys que aqueg de qui sera l'aura baradat, e si degun y fase lo contrari, que lo baile ne lheve la ley de VI s. per cade begade ab tant que aqueg de qui lo bedat sera juri en l'atar de la biele que aqueg dampnadge la a donat.

Item que cascun besii de la biele aye II jornaus de terra per far binhes pagan lo fius tres diers morlaas per jornada.

Item que ayen totz besiaumentz cent jornaus de terra ob de bedat pagan V. s. morlaas de fius totz ans per Nadau.

Item que totz los besiiis e singulars de la diite bastide sian quitis de tot peadge, lesne, pontadge aixi cum son ig d'Oloron per tot nostre senhoriu goadhanhat i a goadhanhar per totz temps, e asso quar Arnaut de Mesplede besii de la diite bastide de nostre boluntat ha jurat sus l'atar de Mossen Sent Per d'Ortes que aqueg privilegi los era estat per nos autreiat en lo comensament e fundament de la diite bastide.

Item que los besiiis e singulars de la diite bastide ayen atenta e padoensa de talh, de dalh, de dent e de jazilhe en totz los herms portz et plaas d'Asson.

Item que los besiiis e singularS de la diite bastide ayen atenta e padoensa de talh, de dalh, de dent e de jazilhe en totz los portz e plaas de Lobier Jusoo, e mes en la Oste de Casteg, e atenta entro a tertz batalh segont la generau costume.

Item que cascun besii de la diite bastide posque far son forn per cozer son paa e aqueg bener o dar a cuy lo plaira per totz temps et asso quar aixi ag a jurat lo diit Arnaut de Mesplede cum en lo segont article precedent es contengut.

Item que cascun besii de la diite bastide aye casse e nasse per totz nostres herms e aygas dentz los ternis de la diite bastide, seys pagar nulh semeer.

Item que ayen marcat per totz temps de XV dies en XV lo diluus devant lo marcat de Nay, pagan la medixe lesne que a Nay paguen.

Item que los se devem far lo molii farier et faran pagar punhere de XXIII partz deu quartau la una e que en aqueg molli los ditz besiiis de Brutges sien thiencutz de belhar una noeyt et aquere belhade que s'en puscan anar moler en tot autre molii en los plaira sens pagar punhere au diit molii.

Item si nulh homi estrange embergonhive homi de la diite bastide, ne y ave criit ni biafore, (que par nulhe arme que sus aquero los besiiis) de la diite bastide tragosen en la carrere aforade, non sien tengutz (de pagar ley au) senhor, fassen la diite exide per deffentiou de lors cors, seys y (dar) dampnadge.

Item que per nulh deute que besii de la bieie deye dar no sia penherat boeu mazet, ferre de camp, pelhe de lheit ny teyt descubert.

Item que si augun besii de la bieie deu dar deute e dequeg es atent per judgement e nol pague que lo senhor e los juratz puscan bener e meter a l'encant, segont la costume, las causes deu deutor per pagar lo clamant, ab aixi que si aqueg de qui las causas seran estades o son prim las bol recrubar, qu'en fassa requeste per cap de dus mees e que en apres n'aye die per I mees e que dentz aqueg mees ac pusca crubar, pagan lo pretz de la bendition au crompador e XII diners morlaas per liure de gazanbadge, e nos remenhs saubs nostres capssos en las diites benditions per l'encant fasedores.

Item los avem donat e autreiat las taules de la mason comunau e lo profieit e emolument dequeeres et aixi medix la male toute per totz temps, pagan a nos los capssos.

Item que tot besii de la bieie pusca tenir aolhes estranges per femar de la Senta Marie de Setemer entra a Nadau, seys parlar au senhor.

Item que tot besii de la bieie qui aura son pastenc e no l'aura ab que minjar, pusca tenir bestiar per minjar lo diit pastenc de 18 Sent Martii entro a Pascha, sens parlar au senhor, e no remenhs pusca tenir bocus per laborar en totz temps e yegoes per bater son milh o autres granadges (ou que aber las pusque) propries o estranges, et asso quar alxi ag an jurat lo diit Arnaut de Mesplede e Arnaut de Noguers besiiis de Brutges que aquez privilegi () deu fait de las diites () e fundament de la diite bastide.

Item los avem promes e autreiat qu'eus (faram passar per) la biele lo camii de Sent Per de Geires d'Ossau.

Item los avem donat e autreiat cort (petite).

Item que per quinze ans apres la present date no sien tengutz de dar nulh doo ni pagar cornade a nos ni a nulh filh leyau ni bort de Bearn.

Ilem los avem promes e autreiat que no daram ni mudaram en autre maa fore de nostre taule la diite bastide sino que dessem maa mudassem la biele de Morlaas 0 d'Ortes.

Item que tot manestrau o charpanter besii lhevant e coltant en la diite bastide pusca obrar franquemens per totz los herms on egs han atente e que de totz los fustatges que fara se pusca gaudir per tot on lo plaira sino que fos fuste de corau.

Item que totz temps los thieram lor medix baile e que a nulh autre baile no seran sosmetutz.

Item que la rer desme de la diite bastide sia per totz temps de lor glisie parochiau, aixi cum l'abesque los ag a autreiada.

Item los donam e autreiam en cade une de las exides de la biele VI perches de camii franc et aixi medix per los autres locx on als besiiis seran necessaris per garde deus juratz, aperat lo nostre baile de la diite bastide.

Item los avem promes e autreiat que si ere la causa que fessem pariadge ab l'abat de Seubalade que la terra de Capbiis se donas a la perge que la doneram aus besiiis de]a diite bastide de Brutges e no a nulhes autres persones estranges.

Item que totz gatges qui seran penberatz en la diite bastide per talhes, per biures o autre cause sian benutz a l'encant (per IX dies) apres que la cride sera anade per la biele, (e ssi) aquegs de qui seran n'eus aven soutz qu'eus puscan crubar per autres IX dies apres, pagan lo pretz que lo (crompador) y aura pagat e mes lo capssoos per gasanhatge.

Per que mandam a trastotz e sencies nostres senescaucx, locx tenentz, bailius, officiers, peadgers, tesaurers e sosmes qui ara son o per temps seran que en totz e de totz e sencles los privilegis e autres gracis dessus escriutes sauben, emparen e deffenen los besiiis e singulars de la diite bastide e los ne lexen e fasan gausir de punt a punt paziblement e quiete sens tota contradiction per la maniera que diit es dessus. Dades a Ortes dejuus nostre propi sayel en pendent lo XIII jorn deu mees de mars l'an Passade en Cossel on eran Moss. Guilhem d'Asatz Mossen. Pey d'Osenxs, lo tesaurer de Bearn e trops d'outes. »

B. M. de LAROQUE